

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ
ТА ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
ЗІ СПЕЦКУРСУ
“ПРАВА І СВОБОДИ ЛЮДИНИ
ТА ГРОМАДЯНИНА”**

**Харків
2016**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ
ТА ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
ЗІ СПЕЦКУРСУ
“ПРАВА І СВОБОДИ ЛЮДИНИ
ТА ГРОМАДЯНИНА”**

**для студентів V курсу заочних факультетів
другого рівня
галузь знань 08 “Право”
спеціальності 081 “Право”**

**Харків
2016**

Завдання для контрольних робіт та плани практичних занять зі спецкурсу “Права і свободи людини та громадянина” для студентів V курсу заочних факультетів другого рівня галузь знань 08 “Право” спеціальності 081 “Право” / уклад.: Т. М. Слінько, І. І. Дахова, І. П. Ісаєнко. – Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2016. – 16 с.

У к л а д а ч і: Т. М. Слінько,
І. І. Дахова,
І. П. Ісаєнко

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
університету (протокол № 10 від 18.10.2016 р.)*

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Відповідно до навчального плану спецкурс “Права і свободи людини та громадянина” студенти вивчають у десятому семестрі, в кінці якого складають залік.

У даному виданні вказано загальні вимоги до заліку, визначено коло питань, на які слід дати обґрунтовані розгорнуті відповіді, рекомендовано основну літературу та нормативні джерела. Нормативні акти постійно змінюються, тому студенти повинні уважно стежити за розвитком законодавства, знайомитися з новою монографічною та іншою літературою. Додаткові вказівки щодо нового законодавства і практики його застосування надаватимуться студентам на установчих та оглядових лекціях.

Під час сесії студенти зобов’язані бути присутніми на практичних заняттях (4 год) за тематикою, визначеною в розділі “Плани практичних занять”.

Перед екзаменаційною сесією необхідно виконати контрольну роботу обсягом 15 – 17 сторінок учнівського зошита і надіслати її методисту факультету університету не пізніше як за сім днів до початку сесії. У кінці роботи обов’язково вказати використані нормативні акти та літературні джерела в алфавітному порядку. Не допускається механічного переписування тексту з першоджерел, використання нечинних нормативних актів, застарілих статистичних, соціологічних та фактичних даних. Робота повинна носити критичний характер, бажано висловлювати власні думки з відповідних питань.

Завдання для контрольних робіт слід виконувати за варіантом, що відповідає літері, з якої починається прізвище студента:

- I – А – Г
- II – Д – И
- III – І – М
- IV – Н – С
- V – Т – Ц
- VI – Ч – Я

При виникненні питань необхідно звертатися на кафедру конституційного права України (ауд. 39).

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Варіант I

1. Розкрийте зміст права на життя, передбаченого ст. 27 Конституції України і ст. 2 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Укажіть, чи є право людини на життя абсолютним з позицій Конвенції. Обґрунтуйте свою відповідь.

2. Розкрийте спеціальні конституційно-правові гарантії реалізації і захисту прав особи (заборона видання законів, що скасовують або звужують права і свободи людини; судовий захист прав і свобод особи; отримання кваліфікованої юридичної допомоги; презумпція невинуватості тощо).

3. Охарактеризуйте суб'єктивне виборче право. Вкажіть умови, за наявності яких особи наділяються активним та пасивним виборчим правом (виборчі ценси). Чи правомірним з позиції Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод є встановлення певних цenzів (проаналізувати рішення Європейського суду з прав людини у справі “Melnychenko v. Ukraine”)?

Варіант II

1. У чому полягає конституційний принцип рівності? Розкрийте три аспекти принципу рівності.

2. Розкрийте зміст права на свободу та особисту недоторканність. Охарактеризуйте випадки правомірного обмеження права на свободу та особисту недоторканність (законне ув'язнення особи після засудження компетентним судом; законне затримання осіб для запобігання поширенню інфекційних захворювань; законне затримання психічнохворих, алкоголіків, наркоманів чи бродяг тощо).

3. Проаналізуйте рішення Європейського суду з прав людини щодо захисту політичних прав. Свобода мирних зібрань та об'єднань у рішеннях ЄСПЛ (наприклад, справи «Plattform “Ärzte für das Leben” v. Austria», “Bukta and Others v. Hungary”, “Shmushkovich v. Ukraine”, “United Communist Party of Turkey and Others v. Turkey”). Право на вільні вибори (“Melnychenko v. Ukraine”).

Варіант III

1. Проаналізуйте правові позиції Конституційного Суду України з питань реалізації та захисту прав людини (наприклад, рішення Конституційного Суду України від 29.12.1999 р. (справа про смертну кару); рішення від 22.09.2005 р. (справа про користування земельними ділянками); рішення від 30.10.1997 р. (за зверненням К.Г. Устименка); рішення від 14.11.2001 р. (справа щодо прописки); рішення від 31.05.2011 р.; рішення від 30.01.2002 р. (справа про грошову заставу) тощо).

2. Назвіть покоління прав людини, вкажіть права і свободи, що відносяться до кожного з них. Обґрунтуйте віднесення прав людини до того чи іншого покоління.

3. Право на приватність у системі особистих прав і свобод. Проаналізуйте рішення Європейського суду з прав людини щодо захисту права на повагу до приватного життя (наприклад, справи “Z v. Finland”, “I v. United Kingdom” тощо).

Варіант IV

1. Розкрийте зміст права на свободу совісті та віросповідання. Чи є свобода віросповідання абсолютною? Чи може свобода віросповідання підлягати обмеженням? Віднайдіть правові позиції Європейського суду з прав людини щодо захисту прав, передбачених ст. 9 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, щодо України.

2. Розкрийте зміст принципу єдиного громадянства, закріпленого у ст. 4 Конституції України та ст. 2 Закону України “Про громадянство України”. Проаналізуйте два аспекти вказаного принципу. Чи можливі випадки, коли громадянин України, не порушуючи норм законодавства про громадянство, є одночасно громадянином іншої держави?

3. Право громадян на об’єднання в політичні партії: поняття та порядок реалізації.

Варіант V

1. Проаналізуйте практику Європейського суду з прав людини у справах про захист права на життя, передбаченого ст. 2 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (справа Пол та Одрі Едварте проти Сполученого Королівства, справа Гонгадзе проти України, справа Онер'їлдіз проти Туреччини, справа Претті проти Сполученого Королівства, справа Оджалан проти Туреччини, справа Полторацький проти України).

2. Дайте класифікацію прав людини за різними критеріями.

3. Розкрийте зміст права громадян на участь в управлінні державними справами як комплексного права, яке включає в себе інші політичні права (право на участь у виборах і референдумах, право на рівний доступ до державної служби тощо).

Варіант VI

1. Правомірні обмеження права на життя (захист від незаконного насильства; здійснення законного арешту або запобігання втечі особи, яка законно тримається під вартою, тощо). Знайдіть декілька рішень Європейського суду з прав людини стосовно обмеження права, передбаченого ст. 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

2. Дайте загальну характеристику конституційних обов'язків людини й громадянина.

3. Знайдіть і проаналізуйте правові позиції Конституційного Суду України щодо захисту і реалізації соціально-економічних прав людини.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Заняття 1

1. Законодавство України про права і свободи людини та громадянина, його загальна характеристика, тенденції розвитку.
2. Поняття прав людини та громадянина. Конституційні права і свободи людини і громадянина.
3. Класифікація конституційних прав і свобод, їх стисла характеристика.
4. Права людини першого, другого та третього покоління.
5. Поняття та характеристика конституційних обов'язків людини та громадянина.

Заняття 2

1. Правовий статус національних меншин в Україні.
2. Правове становище іноземців, осіб без громадянства та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту в Україні.
3. Механізми та гарантії захисту прав і свобод людини та громадянина.
4. Європейський суд з прав людини у механізмі захисту прав людини.
5. Конституційний Суд України в системі механізму захисту конституційних прав і свобод громадян.
6. Роль Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини в забезпеченні прав і свобод громадян.

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Поняття “конституційно-правовий статус особи” і його елементи.
2. Конституційні принципи правового статусу громадян України.
3. Рівність прав, свобод і обов'язків як конституційний принцип.

4. Поняття прав людини та громадянина.
5. Поняття “права” і “свободи”, відмінність між ними .
6. Основні права і свободи громадян України, їх класифікація.
7. Конституційне законодавство України про права і свободи людини та громадянина, його загальна характеристика.
8. Фундаментальні права: поняття і характеристика, відмінність від неосновних прав людини та громадянина.
9. Розвиток конституційних прав і свобод громадян України на сучасному етапі державотворення.
10. Міжнародні стандарти прав і свобод людини, їх національна імплементація.
11. Характеристика Загальної декларації прав людини, її значення для конституційного регулювання основних прав і свобод громадян в Україні.
12. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (1966 р.), його загальна характеристика, роль у конституційному закріпленні прав громадян України.
13. Характеристика Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (1950 р.).
14. Природні і невід’ємні права людини, їх відмінність від позитивних прав.
15. Покоління прав людини.
16. Формування четвертого покоління прав людини.
17. Індивідуальні права і свободи, їх відмінність від колективних.
18. Колективні права.
19. Особисті права і свободи людини та громадянина, їх загальна характеристика.
20. Невід’ємне право людини на життя, гарантії реалізації права на життя.
21. Правомірні обмеження права на життя.
22. Право людини на свободу та особисту недоторканність.
23. Право на свободу пересування і вільний вибір місця проживання. Правомірні обмеження реалізації права на свободу пересування.
24. Право людини на свободу світогляду та віросповідання.

25. Право на недоторканність приватного життя.
26. Політичні права і свободи громадян України, їх загальна характеристика.
27. Конституційно-правове регулювання виборчих прав громадян.
28. Право громадян України на участь у всеукраїнських та місцевих референдумах, гарантії і механізми їх реалізації.
29. Право громадян на участь в управлінні державними справами.
30. Право громадян України на об'єднання в політичні партії, асоціації, громадські об'єднання.
31. Право громадян України збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації.
32. Загальна характеристика соціальних прав громадян України.
33. Право громадян на соціальний захист.
34. Право людини та громадянина на освіту.
35. Економічні права громадян України та їх загальна характеристика.
36. Право на працю.
37. Право на страйк.
38. Право приватної власності за законодавством України.
39. Права людини у сфері культури й питання їх реалізації.
40. Права громадян України у сфері екології, їх загальна характеристика.
41. Поняття конституційних обов'язків, їх види і загальна характеристика.
42. Взаємозв'язок основних прав і свобод людини та громадянина з основними обов'язками як принцип правового статусу особи.
43. Гарантії реалізації основних обов'язків громадян.
44. Тенденції конституційного регулювання основних прав, свобод та обов'язків людини і громадянина.
45. Поняття гарантій прав і свобод людини та громадянина.
46. Юридичні гарантії прав і свобод людини та громадянина.
47. Інституційні гарантії прав і свобод людини і громадянина.
48. Судовий захист прав і свобод людини та громадянина.

49. Верховна Рада України в державному механізмі захисту конституційних прав і свобод людини та громадянина.

50. Президент України як гарант забезпечення конституційних прав і свобод людини та громадянина.

51. Конституційний Суд України в державному механізмі забезпечення основних прав і свобод громадян.

52. Роль Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини в забезпеченні прав і свобод громадян.

53. Міжнародно-правові механізми захисту прав і свобод людини та громадянина, їх взаємозв'язок із внутрішньодержавними механізмами забезпечення прав і свобод особи.

54. Захист прав громадян України Європейським судом з прав людини.

55. Національні меншини в Україні, їх правовий статус. Права національних меншин в Україні.

56. Загальна характеристика Декларації прав національностей України і Закон "Про національні меншини в Україні".

57. Забезпечення прав і свобод громадян на тимчасово окупованій території України.

58. Обмеження реалізації прав і свобод людини та громадянина і його підстави.

59. Поняття громадянства, категорії осіб, які є громадянами України.

60. Підстави набуття громадянства України. Умови прийняття до громадянства України.

61. Підстави припинення громадянства України.

62. Правове становище іноземців та осіб без громадянства в Україні.

63. Правовий статус біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, в Україні.

64. Гарантії прав і свобод особи в умовах надзвичайного стану.

65. Стан із забезпечення прав і свобод людини і громадянина в Україні й чинники, що впливають на їх розвиток.

Список нормативно-правових актів та літератури

Конституція України від 28.06.1996 р. (зі змін., внесеними згідно з законами № 2222-IV від 08.12.2004, ВВР, 2005, № 2, ст. 44; № 2952-VI від 01.02.2011, ВВР, 2011, № 10, ст. 68; № 586-VII від 19.09.2013, ВВР, 2014, № 11, ст.142; № 742-VII від 21.02.2014, ВВР, 2014, № 11, ст.143) // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

Декларація прав національностей України // Там само. – 1991. – № 53. – Ст. 799.

Загальна декларація прав людини // Права людини: Міжнародні договори України. – Київ. –1992.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. // Офіц. вісн. України. – 1998. – № 13.

Міжнародний пакт про громадянські та політичні права від 16.12.1966 р. // Бюл. М-ва юстиції України. – 2002. – № 1.

Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права від 16.12.1966 р. // Там само. – 2002. – № 2.

Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2011. – № 16. – С. 702. – Ст. 146.

Про громадянство України: Закон України від 18.01.2001 р. // Там само. – 2001. – № 13. – Ст. 65 (зміни та допов. див.: там само. – 2005. – № 30. – Ст. 408).

Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15.04.2014 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2014. – № 26. – Ст. 892.

Про застосування судами окремих норм Сімейного кодексу України при розгляді справ щодо батьківства, материнства та стягнення аліментів: постанова Пленуму Верховного Суду України від 15.05.2006 р. № 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-06>.

Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. // Відом.

Верхов. Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.

Про Конституційний Суд України: Закон України від 16.10.1996 р. // Там само. – 1996. – № 49. – Ст. 272.

Про національні меншини в Україні: Закон України від 25.06.1992 р. // Там само. – 1992. – № 36. – Ст. 529.

Про політичні партії в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. // Там само. – 2001. – № 23. – Ст. 118.

Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. // Там само. – 2015. – № 28. – С. 1509. – Ст. 250.

Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16.03.2000 р. // Там само. – 2000. – № 23. – Ст. 176.

Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 р. // Там само. – 2012. – № 19–20. – С. 833. – Ст. 179.

Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23.04.1991 р. // Там само. – 1991. – № 25. – Ст. 283.

Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23.12.1997 р. // Там само. – 1998. – № 20. – Ст. 99.

Антонович М. Права національних меншин в Україні: національне законодавство та міжнародно-правові стандарти / М. Антонович // Право України. – 2004. – № 6. – С. 9.

Барабаш Ю. Г. Соціальні права громадян та можливості їх захисту Конституційним Судом України: (частина друга) / Ю. Г. Барабаш // Публічне право. – 2012. – № 1. – С. 15–23 (початок ст. див.: Публічне право. – 2011. – № 4).

Барчук В. Б. Роль і місце Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини в юридичному механізмі забезпечення прав людини / В. Б. Барчук // Бюл. М-ва юстиції України. – 2010. – № 4 (№ 4–5). – С. 90–99.

Битяк Ю. П. Права і свободи людини в умовах глобалізації / Ю. П. Битяк, І. В. Яковюк // Філософія права і загальна теорія права. – 2013. – № 2. – С. 92–93.

Гаєва Н. П. Право на свободу об'єднання в системі конституційних прав і свобод людини та громадянина / Н. П. Гаєва // Держава і право. Юрид. і політ. науки: зб. наук. пр. – Київ: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2011. – Вип. 54. – С. 138–144.

Грицкевич С. Екологічні права в системі конституційних прав людини і громадянина / С. Грицкевич // Право України. – 2001. – № 8.

Дахова І. І. Участь громадян в управлінні державними справами: питання теорії і практики [Електронний ресурс] / І. І. Дахова // Форум права. – 2014. – № 3. – С. 102–109. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=FP_index.htm 2014_3_18.

Дудаш Т. І. Практика Європейського суду з прав людини: навч.-метод. посіб. / Т. І. Дудаш. – Київ: Алерта, 2013. – 368 с.

Єфімов О. М. Механізм реалізації прав і свобод національних меншин України / О. М. Єфімов // Держава і право. Юрид. і політ. науки: зб. наук. пр. – Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2013. – Вип. 59. – С. 517–523.

Заворотченко Т. М. Держава як гарант конституційних прав і свобод людини й громадянина в Україні / Т. М. Заворотченко // Там само. – Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2012. – Спецвип. – С. 71–76.

Колісник В. П. Національно-етнічні відносини в Україні: теоретичні засади та конституційно-правові аспекти: [монографія] / В. П. Колісник // Харків. правозахис. група. – Харків: Фоліо, 2003. – 240 с.

Колісник В. Про визначення поняття правового статусу національних меншин та його головних елементів / В. Колісник // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2002. – № 2/29.

Колодій А. М. Права людини і громадянина в Україні: навч. посіб. / А. М. Колодій, А. Ю. Олійник. – Київ: Юрінком Інтер, 2003. – С. 336.

Коломоєць Ю. О. Еволюція конституційного права людини і громадянина на страйк: доктринальні аспекти / Ю. О. Коломоєць // Держава і право. Юрид. і політ. науки: зб. наук. пр. – Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2012. – Спецвип. – С. 77–81.

Конституційне право України: посіб. для підготовки до іспи-

ту / Ю. Г. Барабаш, І. І. Дахова та ін.; за заг. ред. Ю. Г. Барабаша. – 2-ге вид., переробл. та допов. – Харків: Право, 2014. – 128 с.

Конституція України: наук.-практ. коментар / В. Б. Авр'янов, О. В. Батанов, Ю. В. Баулін та ін.; ред. кол.: В. Я. Тацій, Ю. П. Битяк, Ю. М. Грошевой та ін. – Харків: Право; Київ: Ін Юре, 2003. – 808 с.

Кушніренко О. Г. Права і свободи людини і громадянина: навч. посіб. / О. Г. Кушніренко, Т. М. Слінько. – Харків: Факт, 2001. – 440 с.

Ласько І. М. Рішення Європейського суду з прав людини у сфері соціального забезпечення України / І. М. Ласько // Держава і право. Юрид. і політ. науки: зб. наук. пр. – Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2013. – Вип. 61. – С. 240–245.

Летнянчин Л. І. Конституційні обов'язки людини і громадянина в Україні: проблеми теорії і практики: [монографія] / Л. І. Летнянчин. – Харків: СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2006. – 256 с.

Лутковська В. Застосування судами України при здійсненні правосуддя ст. 6 Конвенції про захист прав і основних свобод людини / В. Лутковська // Право України. – 2004. – № 8.

Львова Є. О. Розвиток правових механізмів забезпечення і захисту прав та свобод людини і громадянина в умовах глобалізації / Є. О. Львова // Держава і право. Юрид. і політ. науки: зб. наук. пр. – Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2013. – Вип. 62. – С. 128–140.

Масич В. В. Особливості реалізації права на мирні зібрання в Україні / В. В. Масич // Держава і право. Юрид. і політ. науки: зб. наук. пр. – Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2011. – Вип. 54. – С. 697–701.

Мацькевич М. М. Культурні права та свободи людини і громадянина в Україні: ціннісно-правовий аспект / М. М. Мацькевич // Право України. – 2011. – № 9. – С. 208–214.

Олійник А. Поняття та структура механізму забезпечення конституційної свободи особи на міжнародному та регіональному рівнях / А. Олійник // Право України. – 2004. – № 12. – С. 37–41.

Полховська І. К. Конституційний принцип рівності людини і громадянина в Україні: монографія / І. К. Полховська. – Полтава: Полтав. літератор, 2009. – 200 с.

Рабінович П. М. Права людини: концептуальні засади /

П. М. Рабінович // Права людини і громадянина: проблеми реалізації в Україні. – Київ. – 1998.

Рабінович П. Природне право: діалектика приватного й публічного / П. Рабінович // Право України. – 2004. – № 9. – С. 61.

Рабінович П. М. Права людини і громадянина: навч. посіб. / П. М. Рабінович, М. І. Хавронюк. – Київ: Атіка, 2004. – 464 с.

Савенко М. Конституційний Суд і омбудсмен у державно-правовому механізмі захисту прав і свобод людини і громадянина / М. Савенко // Вісн. Конституц. Суду України. – 2000. – № 1.

Скрипнюк О. В. Права і свободи людини та громадянина: міжнародні стандарти, національна практика і проблеми їх конституційної модернізації в Україні / О. В. Скрипнюк // Проблеми законності: зб. наук. пр. – Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2014. – Вип. 125. – С. 56–63.

Соколенко Ю. Гарантії культурних прав і свобод громадян України / Ю. Соколенко // Право України. – 2004. – № 2. – С. 34.

Толкачова Г. В. Міжнародно-правові гарантії захисту прав і свобод дитини та їх імплементація у національне законодавство / Г. В. Толкачова // Держава і право. Юрид. і політ. науки : зб. наук. пр. – Київ: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2014. – Вип. 66. – С. 35–43.

Шемшученко Ю. Конституція України і права людини / Ю. С. Шемшученко // Право України. – 2001. – № 8.

Навчальне видання

**ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ
ТА ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
ЗІ СПЕЦКУРСУ
“ПРАВА І СВОБОДИ ЛЮДИНИ
ТА ГРОМАДЯНИНА”**

**для студентів V курсу заочних факультетів
другого рівня
галузь знань 08 “Право”
спеціальності 081 “Право”**

У к л а д а ч і: СЛІНЬКО Тетяна Миколаївна,
ДАХОВА Ірина Іванівна,
ІСАЄНКО Ірина Павлівна

Відповідальна за випуск *Т. М. Слінько*

Редактор *Л. М. Рибалко*
Комп’ютерна верстка *А. В. Старжинської*

План 2016

Підп. до друку 17.11.2016 р. Вид. № 173.